

Пяшко Іван Рыгоровіч

нарадзіўся 4.12.1941 года ў вёсцы Лішчыцы Гродзенскага раёна Гродзенскай вобласці. Празаік, член СПБ. Выдаў кнігі “Чырвоная клубніка” (“Мастацкая літаратура”, 1977), “Марго з Казарэзаў” (дадатак да часопіса “Вожык”, 1992) і “Сцэнарый з сямідзесятых” (дадатак да часопіса “Маладосць”, 1997), “На тым беразе”(2007).

Жыве ў г. Шчучыне.

ФАКТЫ

— Іван Іванавіч, што табе на сняданак? — зазірнула ў пакой да мужа Ларыса Спірыдонаўна.

— Кубачак кавы, — пасля непрацяглага роздуму адказаў Іван Іванавіч, які сядзеў за сталом, праглядваў даклад на сесію.

— Прабач, але кавы не атрымаецца, — вінавата прамовіла жонка. — Банальна, але няма вады, з водаправодам нешта здарылася.

— Ну, гэта для нас не праблема. Схаджу да калодзежа, — ён падняўся, адклаў даклад, адзеўся, адшукаў вядро і з пустой пасудзінай выйшаў на вуліцу.

Увогуле, Іван Іванавіч быў задаволены работай раённага аб'яднання жыллёва-камунальнай гаспадаркі. Па праўдзе кажучы, рознае гаварылі пра камунгасаўцаў. Але факты — упартая рэч. У кватэры цёпла, краны не цяклі, рамонт рабілі штогод. Звычайна на работу Іван Іванавіч хадзіў пяшком. Бывала, у сем, нават у шэсць гадзін раніцы зімой выходзіў з дому, і заўсёды тратуары ў галалёд ці галалёдзіцу пасыпаны пясочкам. Сёння таксама пасыпаны. Малайчына, Войтас! І правільна, што ў дакладзе адным абзацам адзначана станоўчая работа камунальнікаў.

Вулічнае асвятленне чамусьці не гарэла. Што ж, усялякае можа здарыцца, тэхніка, можа дзе замкнула на лініі. Ёсць ліхтарык! Нягледзячы на такую рань вуліца пасыпана пяском. Малайцы!

Іван Іванавіч звярнуў не ўлева, як заўсёды, калі ішоў на работу, а ўправа, да Чабоцькаў, дзе быў калодзеж. Але што такое? Пясок скончыўся, адно слізгоцце, Самы сапраўдны каток.

— Тут трэба быць асця... — падумаў Іван Іванавіч і раптам паслізнуўся, грывнуўся вобзем.

Паціраючы пабіты бок, сяк-так дакльпаў да калодзежа, асцярожна калаўротам выцягнуў вады, пераліў у сваё вядро і дробнымі баязлівымі крокамі рушыў у зваротны шлях. І о — насланне! На тым жа месцы зноў паслізнуўся і, як падкошаны, расцягнуўся на ўвесь рост. Вядро перакулілася, вада вылілася на Івана Іванавіча.

— Ну, чакай жа ! — вылаяўся Іван Іванавіч. — Абзаца пра камунальнікаў не будзе, яго заменіць вострая крытычная старонка. Раздраконю камунгас як след!

І хоць быў мокры, усё ж абышоў суседнія вуліцы, каб пераканацца, што тратуары там таксама не пасыпаны.

Разнерваваны Іван Іванавіч бразнуў парожнім вядром у сенцах, скінуў мокрую адзежыну і кінуўся да тэлефона.

— Войгас, ныйнакш яшчэ спіш?!

— Не, Іван Іванавіч, — пачуўся адданы голас камунальніка.

— Вось што, дар-ражэнькі, — Іван Іванавіч ажно захліпнуўся словам, — Бяры сваіх асталопаў і пасыпай вуліцу пяском. Іначай я так цябе прапясочу...

На тым канцы дроту маўчалі, толькі чулася перарывістае сапенне. Калі Іван Іванавіч выдыхнуўся, пачулася:

— Вінаваты! Даверыў, а не праверыў. Зараз выпраўлю памылку...

Сесія пачыналася а чацвёртай гадзіне. Іван Іванавіч выйшаў з дому раней, каб яшчэ сабраць некалькі негатыўных фактаў. У двары ён застыў ад здзіўлення: усё наўкола было пасыпана жоўтым пяском, каля хаты скідвалі бетонныя кругі, некалькі рабочых даўблі зямлю, сабраліся капаць калодзеж.

РЭАЛІЗАЦЫЯ

У пятніцу ладны падсвінак зламаў нагу. Загадчыца фермы Вераніка Базылеўна бедавала нядоўга. Вечарам жывёлу закалолі, але халадзільнік, як

высветлілася, сапсаваўся, і мяса рашылі рэалізаваць як тавар народнага спажывання, работнікам жывёлагадоўлі.

— Што ж, прыступаем да рэалізацыі,— паведаміла загадчыца натоўпу. — І пачнем, як і трэба, з галавы. Дурная яна была, не глядзела, куды сунула свае канечнасці, не цаніла сваё жыццё — і вось такі вынік... Але думаю, сцюдзень павінен атрымацца някепскі, нават з такой бяздумнай галавы. Хто возьме гэтую шалапутную?

Натоўп маўчаў. Падышоў вартаўнік, глухаваты на правае вуха дзед Захар.

— Што даюць?

— Рэалізацыя ідзе.

— Што-што?

— Рэалізацыя! — паўтарылі глухому чалавеку.

— Рабрынкі каму? Цётка Зіна, бярэш рабрынкі? Тут табе і першая страва і другая...

— Чыстую праўду кажаш. Толькі мне нагу, заднюю... Кумпячок, калі дакладна... — папрасіла цётка Зіна.

— Дык жа па парадку рашылі. Інакш — якая тут можа быць рэалізацыя? І без гэтага ў свеце хапае негатыву, — чамусьці загадчыцу павяло на разважанні. — На чарзе лапаткі,— загадчыца кінула на вагі лапатку. — Сем кіло, забірайце... А бабе Фені мякенькага сальца для бяззубага рота... Прапусціце бабу наперад. А то ўбачылі кавалак і ўсё забылі, чаму не адзін год вучылі. Старым людзям у нас што? Правільна, дарога...

Баба Феня ўсміхнулася і ўсе ўбачылі, рот у старой сапраўды шчарбаты.

— А гэтую костку нікому, апроч Акіма, — глядзела Вераніка Базылеўна на даўгалыгага слесара. — Падчароўе каму? — аглядала загадчыца людзей. — Слой мяса, слой сала. Дзядзька Мікіта, я ж ведаю, у вас вядлярня... А кішкі каму? Марфа Гаўрылаўна, бульбачкі на тарку, грэчкі ці мукі дабавіце і на бляшку, ды ў духоўку. Во смакоцце... Нас паклічаце на далікатэс. Ладна, можаце прынесці на ферму, калі не згодны прыняць нас дома. Ну, здаецца, усім дала, а сабе... Давядзецца браць тое, што засталася. Пячонка, паляндвічка... Што зробіш, такая наша кіраўніцкая доля...

НАШЫ

Намеснік дырэктара саўгаса па гаспадарчай частцы Пятро Саўчанка стаяў у варотах і выціраў пот з ілба. Ззаду засталіся два поўныя напружання дні падрыхтоўкі да сустрэчы гарадскіх шэфіў з завода “Сінтэтыка”. Дваццаць чалавек цэлы тыдзень будуць нарыхтоўваць кармы з так званых несельскагаспадарчых угоддзяў.

Саўчанка паспеў падрыхтаваць для гарадскіх касцоў дваццаць сямілінейных кос, дамовіўся з дырэктарам мясцовай школы аб размяшчэнні шэфіў у школьным інтэрнаце, завёз туды пасцелі, шашкі, шахматы і даміно, а таксама падшыўку раённай газеты — увогуле, праявіў клопат пра патрэбы сучаснага чалавека. Канечне, утрос пытанні са складанейшай праблемай харчавання, падрыхтаваў загад аб назначэнні каменданта часовага інтэрната.

Ім павінна стаць цётка Дуся, якая па сумяшчальніцтву будзе і прыбіральшчыцай.

Як чалавек пунктуальны і дысцыплінаваны, Саўчанка асаблівае значэнне надаў праграме першага дня. Усё распісаў па хвілінах. Сустрэча, прамова, размяшчэнне ў інтэрнаце, абед і нарэшце знаёмства са славытымі мясцінамі: краязнаўчым музеем у ДOME культуры і наведванне жывёлагадоўчага комплексу на трыццаць адну тысячу свіней.

Стоячы ў варотцах ля інтэрната, Саўчанка ў думках паўтараў словы сваёй прывітальнай прамовы.

Нарэшце з-за пагорка выскачыў аўтобус. Саўчанка пакінуў варотцы. Хваляванне нарастала. Аўтобус імкліва набліжаўся.

З аўтобуса выйшлі маладыя энергічныя хлопцы.

— Дарагія нашы шэфы! — ахрыплым ад хвалявання голасам сустрэў іх Саўчанка. — У гэты складаны час сельскагаспадарчых работ мы рады вітаць вас на нашай зямлі...

Калі намеснік дырэктара па гаспадарчай частцы перайшоў да характарыстыкі міжнароднага становішча, хваляванне знікла. Памалу пачалі кідацца ў вочы знаёмыя твары. Во, гэты з баулам, у вязанай шапачцы з надпісам на чужой мове, гэта ж Слава Ушкевіч, былы саўгасны трактарыст! А ля яго Ваня Салавей, шафёр. Запароў рухавік з капіталкі, а яшчэ прэтэндаваў на новы самазвал. Яму нешта на вуха шэпча Пашка Гусак. Паўгода вучыўся на токара, не давучыўся, збег...

Саўчанка закругліў прамову, пажадаў добрай акліматызацыі і запрасіў усіх у інтэрнат.

Аднак за ім так ніхто і не пайшоў. Шэфы разбрыдаліся па вёсцы.

— Росцік! — Саўчанка адчайна аклікнуў былога трактарыста. — Ты куды?

— Дамоў, дзядзька Пеця, — весела адгукнуўся Росцік. — Не бойцеся, заўтра раніцай буду тут.

— А астатнія?

— Што астатнія? Таксама як штыкі будуць тут у шэсць гадзін. Усе ж з нашых вёсак. Вунь Сцяпан Піліпчык з Кобраўцаў, Ваня Дземша з Казарэзаў... Хіба не пазналі землякоў?

Саўчанка вярнуўся ў інтэрнат. Адшукаў каменданта.

— Вось такая сінтэтыка, Агафонаўна. Уся мая праграма кату пад хвост... Прыехалі ўсе нашы. А я, стары ёлуп, нібыта той паўлін... Вітаем вас на нашай... — Саўчанка быццам у нейкім самнамбулізме расставіў на дошцы шашкі, прасунуў адну фігуру наперад, зірнуў на каменданта: — Хадзі!

Старая жанчына паглядзела на начальніка, нічога не сказала, паволі пайшла з будынка.

У кожнай маладой сям’і настае момант, калі жонка ці то жартам, ці намёкам, а то і адкрытым тэкстам дае зразумець, што кухня — месца, дзе нядрэнна могуць бавіць час і мужчыны. Вось гэта, ведайце, вельмі адказны перыяд у станаўленні маладой сям’і.

На кухні мне давалося папрацаваць адразу пасля мядовага месяца даволі ладны кавалак часу, таму ў гэтай справе маю пэўны вопыт, якім і хачу падзяліцца.

— Па-першае ні ў якім разе нельга адмаўляцца ад абавязкаў кухара. Вы, безумоўна, ужо ведаеце стравы, якія падабаюцца вашай жонцы. І калі гаспадыня любіць малочны суп, вы, натуральна, аддаеце перавагу супу-харчо. Калі ёй падабаюцца слаба пасоленыя стравы, вам лепей сыпаць у каструлю соль лыжкамі. Па-другое, мэтазгодна гатаваць такія стравы, якія зоймуць меней часу, да месца тут будзе “сняданак турыста”, іншыя кансервы, спатрэбіцца і прывезенае з вёскі сала.

Быць кухарам без адпаведнай эканамічнай базы немагчыма, і сямейны бюджэт пяройдзе да вас, што дасць магчымасць у выбары самых розных напіткаў. Ці трэба гаварыць аб значэнні тэорыі, навукі ў такой важнай справе? Абавязкова купіце кнігу аб смачнай і здаровай ежы. Рэцэпты страў, што прыйшліся не да спадабы жонцы, можна заканспектаваць, каб пастаянна былі пад рукой.

І вось настане час, калі жонка зноў вернецца да пліты.

Аднак гэта адзін са шматлікіх варыянтаў. Самы ж лепшы — пасля ЗАГСа, не чакаючы 8 Сакавіка, адразу ж самому пайсці на кухню, і тады жонка пакахае вас яшчэ мацней і — будзьце ўпэўнены — намёкаў, а тым больш адкрытага тэксту аб кухарскіх цяжкасцях не пачуеце, а на стале заўсёды будзе смачная і карысная ежа.

ДЗІЦЯЧЫ САД

Старшыня перадавога калгаса “Новыя гарызонты” Барыс Пятровіч Ласевіч сядзеў у дыспетчарскім пакоі і ўважліва прыглядаўся да кожнага, хто ўваходзіў і прысаджваўся на расстаўленыя ля сцяны крэслы.

Спецыялісты збіраліся на ранішнюю нараду.

Калі з імпартных наручных гадзіннікаў амаль адначасова на розны лад паліліся мілагучныя мелодыі, Ласевіч асуджальным позіткам абвёў прысутных:

— Дзіцяы сад, — буркнуў кіраўнік. — Кампазітары. А скажыце мне, аматары лёгкай музыкі, што на трэцім участку?

— А што на трэцім? — здрыгануўшыся, мовіў малады, але самавіты на выгляд мужчына з кароткімі вусікамі — загадчык трэцяга вытворчага ўчастка.

— Трэба ведаць. Калі апошні раз быў на буртах? — спытаў дырэктар.

— Учора. Аселі бурты... Цёплая зіма, неспрыяльныя ўмовы для захоўвання бульбы... Можа здарыцца, што на насенне не хопіць...

— Мне ўжо сёння не хапае корму свінням... — падаў голас заатэхнік.

— Свінням... Мне ў дзіцячым садзе няма бульбы ... — паскардзілася загадчыца дашкольнай дзіцячай установы.

— Не паверу! — старшыня грывнуў кулаком па стале. — Тыдзень назад завезлі ў садок тону бульбы... Куды яна дзелася?

— Ляжыць... Дзе ж ёй дзецца? Але ў той бульбе нітратаў у тры разы болей, чым нормы дазваляюць. Медыцына забараніла спажываць дзецям наш рэкордны “другі хлеб”.

Некалькі разоў спрабаваў уступіць у размову інжынер па тэхніцы бяспекі Валасюк, але яго сіплы прастуджаны голас тануў у шуме.

— Што такое, Валасюк? — заўважыў інжынера старшыня.

— Учора з раёна прыязджалі. Надвор’е бачыце якое: слата, адліга... А паўтары тысячы тон тукаў пад небам. Пацяклі ручаінкі... Сказалі, пытанне рыхтуюць...

Ласевіч апусціў галаву.

Усе ведалі, як дастаюцца гаспадарцы пазафондавыя ўгнаенні. Дырэктар завода мінеральных угнаенняў — лепшы сябра Ласевіча — і той ад дружбы меў столькі ўгнаенняў, колькі хацеў. Штогод палі “Новага гарызонта” атрымлівалі двайную, а то і трайную запраўку. Зімой калгасныя грузавікі, увесь трактарны парк, КамАЗы сельгасхіміі дзень і ноч цягалі на калгасны аэрадром салетру, а ў маі над палеткамі з раніцы да вечара кружыўся Ан-2.

Нячутна ўвайшла сакратар- машыністка, падала старшыні тэрміновую тэлефонаграму, газеты. Ласевіч выбраў раёнку, разгарнуў, знайшоў тое, што шукаў.

— Ну вось. За нашу бульбачку Чырвоны сцяг даюць, а некаторыя скептыкі...— хмыкнуў старшыня і адклаў газету.

Раптам ажыў рэпрадуктар, і дыктар паведаміў, што калгас “Новыя гарызонты” у другі раз пацвердзіў высокае званне “Гаспадаркі высокай культуры земляробства”

Пасля паўзы радыёкропку выключылі.

Ласевіч паглядзеў на свайго намесніка.

— Ты ўсё ж спытай у людзей, магчыма, хто прадасць якую тону бульбы. Для дзіцячага сада.

АНТОНІЙ І КЛЕАПАТРА

Трэба ж трапіць на вочы таму пінжаку з адарваным гузікам! Пашукала-пашукала прапажу ў кішэнях, не знайшла, затое ў руках апынулася паперка — два білеты. На спектакль “ Антоній і Клеопатра”. Азірнуўшыся на пакой, у якім стомлены дарогай пасля сытнага абеду адпачываў муж Антон, блакітную паперку Капіталіна паклала на месца.

“Запрасіць мяне ў тэатр хоча”, — з удзячнасцю і цеплынёй падумала.

Думка пра білеты не пакідала цалюткі дзень, аднак Антон пра спектакль не ўспамінаў і толькі ад’язджаючы, суха паведаміў — у наступную суботу не прыедзе, будзе здаваць экзамен па псіхалогіі.

Пасля ад'езду мужа Капіталіна кожны дзень думала пра суботні спектакль. “Знайшоў у сталіцы сабе новую Клеопатру мой Антоній” — здагадвалася жанчына. У пятніцу яна была ўжо ўпэўнена ў нявернасці мужа. Узнікла неадольнае жаданне пабачыць сталічную Клеопатру — чым яна ўзяла?

Раніцай у суботу Капіталіна падчапурылася і падалася ў дарогу. У горадзе набыла білет у тэатр, дачакалася вячэрняга спектакля. Месца аказалася ў апошнім радзе.

Новая сяброўка Антонія, як ні дзіўна, спадабалася Капіталіне. Толькі занадта белая. Як смятана.

“Вось якая ў цябе псіхалогія... Хлус няшчасны. Не, так не будзе, я выведу цябе на чыстую ваду”.

Пачаўся антракт. Капіталіна на заднім радзе назірала, як глядачы пакідалі залу. Пайшоў да выхаду і яе Антоній са Смятанай — так у думках Капіталіна назвала саперніцу.

Нічога не прыдумаўшы, спусцілася ўніз, бліжэй да сцэны, дзе толькі разыгрывалася трагедыя даўно мінуўшых дзён, прыхілілася да сцяны. Што рабіць?

Праз некалькі хвілін у залу, трымаючы перад сабой дзве вафельныя шклянкі з марожаным, вярнулася Смятана.

“Дзе ж ён? Пайшоў пакурыць?” — здагадалася Капіталіна, і адштурхнуўшыся ад сцяны, рашуча пакіравала да бялявай. Села побач,

спрытна выхапіла з рук дзяўчыны марожанае і пачала есці. Смятана вочы вытарашчыла.

— Што за нахабства? Гэта не ваша месца.

Капіталіна спакойна лізала далікатэс.

— Ты хто такая? — дапытвалася, нічога не разумеючы бялявая.

— А ты ?

— Я Святлана.

— А я — Клеапатра, — Капіталіна глядзела, як , накурывшыся, увайшоў у залу яе муж, заўважыў жанчын , павярнуў да выхаду.

УДАЧА

Нясмела скрабанушыся, наведвальнік урэшце адчыніў дзверы аднаго з пакояў рэдакцыі, бокам пераступіў парог і спыніўся ў нерашучасці, нязграбнымі рухамі разгарнуў скрутак.

— Вось, — уздыхнуў з палёгкай.

Супрацоўніца аддзела пісем убачыла краец хлеба.

— Бутэрброд? Навошта? Не разумею...

— А вы ўважліва паглядзіце, — з загадкавым выглядам мужчына паклаў скрутак на стол. Алачка пастаралася быць уважлівай і... з віскам выскачыла ў калідор.

На немы енк збегліся супрацоўнікі іншых аддзелаў. Найбольш смелыя разглядвалі “начынку”. Так, без сумненняў у хлебе быў нейкі іншародны прадмет.

Трэба сказаць, і раней у рэдакцыю прыносілі запечаныя ў хлебе гайкі, балты, шурупы, цвікі. Запечаную мыш прынеслі ўпершыню.

Можна сказаць, у гэты момант адбылася нечарговая лятучка. Спыніліся на тым: па хлебакампінаце трэба ўдарыць фельетонам. Заставалася дробязь — аформіць матэрыял. Усе глядзелі на рэдактара. А ён працягнуў бутэрброд самаму вопытнаму работніку — Дабрыяну:

— Дзейнічай!

Усе вырашылі, Дабрыяну пашанцавала. Да факта заставалася дадаць крыху сарказму, трохкі іроніі, шчопаць гратэску — і сатырычны матэрыял можна здаваць у набор.

Пад вечар Дабрыян пазваніў начальніку прадпрыемства кааператыўнай прамысловасці Паўловічу.

— Вы новы гатунак хлеба пачалі выпускаць, з начынкай, а чытач нашай газеты не ведае... Што, не так? У нас ёсць факты. Пакупнікі прынеслі дзеля рэкламы. Дык можа, завіталі да нас, азнаёміліся?

Праз паўгадзіны начальнік прадпрыемства быў у кабінцеце Дабрыяна.

— Бач ты... Якое настырнае стварэнне... Няма, няма апраўдання. Прызнаём памылкі... Але, з другога боку, мы заслугоўваем павагі. Даём гораду высакаякасны прадукт. Наведайце, да слова, каўбасны цэх. Пераканаецеся, што ў маіх словах ёсць рацыя.

Дабрыяну не трэба рэкламы сухой паляўнічай каўбаскі, якой амаль ніхто не бачыў у прадуктовых магазінах горада, бо прадавалася яна па спісках.

— Запрашэнне прымаю, — падумаўшы, адказаў Дабрыян.

Такога запрашэння ён чакаў даўно.

МАРГО

У дзяцінстве яе называлі Марусяй. Марго яна стала ў пераходным узросце — ад падлеткавага да дзявоцкага, калі з начосам рэдкіх, афарбаваных у руды колер валасоў, у туфлях на высокіх абцасіках з’яўлялася на танцах у вёсцы Казарэзы.

Маладая прадаўшчыца Люба Тарашчык называла загадчыцу магазіна “Тавары паўсядзённага попыту” Марго Марыянай Мар’янаўнай. Люба была ў захапленні ад ведаў і навыкаў старэйшага работніка прылаўка адносна тайнаў і рыфаў такой важнай сферы, як гандаль, здзіўлялася колу знаёмстваў — ад пракурора раёна да намесніка міністра.

Пакупнікоў у той дзень не было. Люба з самотай пазірала праз акно на вуліцу.

Нечакана грукнулі дзверы, убегла сяброўка.

— Прывітанне. Казалі, учора Марго па тавар ездзіла?

— Ездзіла.

— Чула, нібыта дублёнкі прывезла. І мой памер, быццам ёсць...

— Не ведаю, — паціснула плячыма дзяўчына. — Нічога не паказала. Ты ж ведаеш яе.

— Цытра. Каму яна іх пакідае? Начальству?

— Магчыма.

— Ліха з ёй, з Марго. Слухай лепш, макулатуру бяруць, — не сціхала сяброўка. — У цябе ж тут столькі паперы. Дэфіцытныя кнігі ўзамен можна атрымаць.

Люба агледзела памяшканне. У магазіне на кожным кроку валяліся разарваныя картонныя каробкі, безліч іх, як цэлых, так і пашкуматаваных, розная папера выгядвала з кожнага закутка.

Праз паўгадзіны, пагрузіўшы ў фургон макулатуру, шафёр-прыёмшчык дастаў тры дэфіцытныя выданні: “Французскую ваўчыцу” Друона, “ Маладыя гады караля Генрыха чацвёртага” Генрыха Мана і “ Каралеву Марго” Дзюма.

Мятую паперу дзяўчаты вынеслі ў двор і там падпалілі, а потым раздзялілі сваё багацце. Сяброўка ўзяла Ваўчыцу, Любка выбрала Генрыха, Каралева дасталася Марго.

Толькі шчаслівая сяброўка пакінула магазін, як з’явілася Марыяна Мар’янаўна.

— Ну, моладзь, як справы? — загадчыца прыязна ўсміхалася.

— Нармальна. Вось, макулатуру здалі. Хоць парадак стаў, — Любка чакала пахвалы.

— Якую макулатуру?

— Ды тут валялася пад нагамі. Не прайсці было, каробкі, картон. На шэсцьдзесят кілаграмаў пацягнула. А некандыцыю спалілі ў двары. І ведаеце, навучыліся працаваць нарыхтоўшчыкі. Узамен дэфіцытных кнігі даюць . Фургон ці то з раёна, ці з вобласці прыходзіў...

— Якую такую кандыцыю? — перапытала Марго.

— Са скрыні для смецця выбралі ўсё. Вось і вам кніга. Дэфіцытная, у супервокладцы, — Люба паклала на тумбачку “ Каралеву Марго”. Усё заплачана. Грошай не трэба.

Па твары згадчыцы пайшлі чырвоныя плямы.

“ Не тую выбралі”, — з жахам падумала Любка, убачыўшы якую рэакцыю выклікала кніга.

Адштурхнуўшы напарніцу, Марго стрымгалоў кінулася ў склад.

— Дзе дублёнка?

— Якая дублёнка?

— У каробку яе схавала. Ад гэтых назолаў-кантралёраў. Эх, моладзь, моладзь... Рок, бананы наўме...

Падабраўшы падол джынсавай спадніцы, грукочучы металічнымі абцасамі, Марго панеслася да выхаду. На бягу зачэпіла тумбачку. Раздаўся моцны грукат. Не звяртаючы ўвагі, Марго рванула дзверы.

Разгубленая Любка падышла да акна.

У двары Марго кіем разгарнула вогнішча, падняла цэлафанавы пакет, у якім звычайна прадаюць мужчынскія кашулі, потым грэбліва адкінула пакет. Праз мінуту загадчыца зноў была ў магазіне.

— Дзякуй за англіцкую кашулю... Семсот рублёў зарабіла... Ладна, скажы, куды машына пайшла?

— Не ведаю.

Марго падалася на вуліцу зноў. Там, штурхаючы пешаходаў, дабегла да скрыжавання. Калі яе невялічкая фігурка схавалася за вуглом, Люба адарвалася ад акна, паставіла на месца перакуленую тумбачку, сабрала асколкі вазы і падняла кнігу.

“Збіванне гугенотаў працягвалася, хаця ішло яно на спад...” — услых прачытала прадаўшчыца першае, што трапілася на вочы.

Любка закрыла кнігу і апусцілася на крэсла, не ведаючы — смяяцца ёй ці плакаць.

ПАМЫЛКА

Васілюк, ушчаперыўшыся за руль магутнага матацыкла, накіроўваецца на работу. Ён вартаўнік, наглядае за вадаёмам, дакладней, рыбу ў тым возеры вартуе. Ноччу прайшоў дождж і ў нізкіх мясцінах як праехаць.

“Бранетранспарцёр бы сюды... А лепш верталёт...” — марыць Васілюк.

Матацыкл буксуе. Задняе кола зарываецца ў багну, вартаўнік пакідае матацыкл, ідзе пяшком.

Парушальнікаў, як і ў папярэднія выхадныя, шмат. ”Каб іх, гэтых рыбакоў-аматараў увогуле не было,” — з абьякавасцю думае Васілюк, але тут

жа спахопліваецца: — Каб не было, навошта тады ахова? Вартаўніка не спатрэбілася б.”

Першым у рыбацкім убранні, у ботах з высокімі, пад самыя грудзі халяўкамі стаіць Камароўскі. Ён з базы, на возеры кожны выхадны.

— На рыбалку да нас, кхе-кхе? — каб не спудзіць рыбу, паціху гаворыць Васілюк.

Рыбак паволі варочае галавой, нічога не адказаўшы, зноў утаропіўся на паплавок.

За крокаў пяцьдзесят таксама мужчына, толькі драбнейшы, чым Камароўскі, і з барадой. Чалавек, ведаў Васілюк, таксама патрэбны. “ Чым жа ён патрэбны? — успамінаў вартаўнік. — Здаецца, электроды, карбід пастаўляе ў майстэрню. А дзе іх бярэ? Не ў магазіне ж...”

Далей, за рэдкім кустоўем, Васілюк згледзеў трактарыста Захара Піліпчыка. Таму ажывіўся, пайшоў шпарчэй. У думках вартаўнік падбіраў ужо балючыя словы, якімі збіраўся бэсціць парушальніка ўстаноўленага праўленнем парадку на возеры, як раптам успомніў: пазаўчора трактарыст прывозіў яму, Васілюку сена. “Дурань, толькі дарэмна разагнаўся... — падумаў Васілюк.

— А там хто? — павітаўшыся з механізатарам, пацікавіўся вартаўнік, прыглядваючыся да барадача, які ледзь віднеўся праз туман.

— Не ведаю. Як прыехаў, ён вудзіў ужо, — адказаў Піліпчык.

Васілюк рашуча пакіраваў да барадатага мужчыны.

— Гэй, барада! Даю на зборы 24 секунды, — сказаў Васілюк рыбаку.

— Мне даволілі, — глуха прамовіў мужчына.

Роўна праз дваццаць чатыры секунды Васілюк схаваў гадзіннік і, заграбаючы ботамі ваду, пайшоў у атаку. Не вытрымаўшы націску, барадаты адступіў.

Васілюка праз дзень выклікаў старшыня калгаса.

— Шмат парушальнікаў?

— Былі. Паразганяў, цяпер няма.

— Ну і выдатненька. Паедзеш у горад. На Зялёнай, пяць знойдзеш Астаповіча. Папросіш тры скрыні шыферных цвікоў. Кароўнік стаіць раскрыты.

Праз гадзіну калгасная машына спынілася на Зялёнай. Васілюк адшукаў патрэбныя дзверы, ступіў на парог і замёр ад нечаканасці: за сталом сядзеў мужчына, якога ён, Васілюк пазаўчора, турнуў з возера.

— Я вас слухаю, — сказала барада.

— Прабачце, я памыліўся, — вартаўнік прычыніў дзверы, выбег на вуліцу.

— Ну што? — пацікавіўся вадзіцель, калі побач з ім з каменным тварам на сядзенне плюхнуўся Васілюк.

— Завал. Поўны. У адстаўку падаю з заўтрашняга дня.